

MAANDELYKE
UITTREKSELS
OF
BOEKZAAL
DER GELEERDE
WAERELD.

OCTOBER 1768.
HONDERD
^{EN}
ACHTSTE DEEL.

TE AMSTERDAM.

By DIRK ONDER DE LINDEN, Rybel- en
Boek-verkoper, in de Kalverstraat, over
de Nieuwe-zyds Kapel, 1768.

*Met Privilegie van Hunne Ed. Groot Mog. ds
Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.*

MAANDELYKE
UITTREKSELS
OF
BOEKZAAL
DER GELEERDE
WAERELD.

I. HOOFDSTUK.

Nuttige Overdenkingen over het uitstel van CHRISTUS Komste in de Waereld, en over de woorden van Ps. II: 7. En over het bidden van bet Onze Vader, neffens eenige Practicaale Leerredenen over Ps. XLII: 12. en over de bekeerde Zondaresse, volgens Luc, VII: 36—47. Ontworpen door JACOB CORNELIUS, Rustend Predik. van Westbroek en Agtienhoven. Te Utrecht by J. v. Schoonhoven en Comp. 1768. In gr. Octavo, 17 Vellen. De Prijs is f 1 : —.

Dd 2

Men

Men bied den Leezer in dit Traftaatje, eenige aangenaame vrugten van eige overdenkingen, welgegronde redeneringen, en nieuwe uitleggingen aan, van onderfcheide Schriftuurplaatfen en ter Godzaligheid leidende Leerredenen, gefprooten uit de vrugtbaare ruste, van een van het openbaare Dienstwerk rustenden Leeraar, die volgens zyn eigen berigt, zonder eenigen anderen toelèg te hebben, dan zyn eige vermaak en ftigtelyk tydverdryf, zyne gedagten ten papiere had gebragt: maar die eindelyk (buiten twyffel ziende, dat deeze Verhandelingen tot nut en ftigtinge voor anderen konden zyn,) te raade wierd, dezelve aan 't Gemeen mede te deelen. Wy houden ons verzekert, dat dezelve met dien fmaak en goedkeuringe van elk zullen gelezen worden, met welken zy reets van veelen gelezen zyn. En men zal vinden, dat dezelve volgens het berigt der approbatie veel weetenswaardige en ftigtelyke waarheden behelzen.

Om het Werk den Leezer fmaakelyk en zynen leesluft gaande te maaken, zoo zullen wy hem eené proeve van 't een en ander, zoo van de wyze zynet reedeneeringe, als van het klaare en levendige voorftel tragten op te geven, zoo verre de bepaaldheid van een Uittrekzel zulks toelaat.

Na dat de Schryver de betaamelykheid van het onderzoek over het uittfel van de zendinge des Zoons Gods en des Middelaars aangetoont, en teffens de redenen had bygebragt, die zyne komfte in de Waereld niet vertraagt hadden; zoo doorloopt de geleerde Schryver alle de tyden, die voor zyne verfchyninge in het vleefch zyn voorafgegaan. Van *Adam* tot op *Noach*, van *Noach* tot op *Abram*, van *Abram* tot op *Mofes*, en vervolgens door de gansche huishoudinge van het O. T., met de redenen over het algemeen, en tot

tot ieder periode betrekkinge hebbende; waar uit de meerdere of mindere ongeschiktheid dier tyd, en tot de verschyninge des Messias, en eindelyk de meest bekwaame tyd aangewezen word. Wanneer, namelyk de Joden, genoegzaam onder- rigt, en ook de Helden en op onderscheide wyze voorbereid waaren. En dus aan het voornaamste oogmerk van dit uitsfel voldaan wierd, naamlyk aan de meerdere verheerlykinge van Gods Deugden, en aan de meerdere zekerheid en kenbaarheid van de Persoon des Verlossers, en aan het algemeene en meerdere nut van alle gelovige, byzonder van de gelovigen des N. T. voor welke God beeteren dingen voorzien had.

Van de eerste periode des tyds van *Adam* tot op *Noach*, spreekt de geleerde Schryver aldus:

Allereerst scheen de tyd na de eerste Zonde van Adam in het Paradys begaan, of ook de tyd van Adams leven niet zeer geschikt tot de openbaringe des Verlossers. De regtvaardigheid Gods scheen te eischen, dat God aan Adam meer zyn heilig ongenoegen over zyne zware Zonden liet blyken, als dat hy zulke groote tekenen van genade en barmhertigheid gaf, door dadelyk zenden des Middelaars. Gelyk wy dit ook zeer duidelyk zien in de wegen Gods met den eersten mensch. Door dien God den vloek over de eerste menschen uitsprak, ja over de gantsche Aarde, gelyk Adam en Eva dit op onderscheide wyze ondervonden. Terwyl God ook eindelyk, zoo lange de Waereld gestaan heeft, geen strenger bewys zynen regtveerdigheid gegeven heeft, dan door den algemeenen verdervenden Zondvloed, ten tyde van Noach.

Ook ontbrak het die tyd aan genoegzaams kennis en voorbereidinge tot de komste des Zaligmakers, en was, behalven het geen zy uit de

instellinge der Offerhanden konden leeren, in die weinige woorden vervat, Gen. III: 15. *Ik zal vyandschap zetten tusschen u, en tusschen deze Vrouwe, het zelve zal u den kop vermorzelen, ende gy zult het de Verzenen vermorzelen.*

Edog, als men de beloftenisse die daar in lag, nader inziет, behalven dat dezelve zinnebeeldig en duister voor Adam zyn moeste, ende zonder eene byzondere verlichtinge niet wel konde verstaan worden, zoo moeten deeze woorden ook gehouden worden, als gesproken tot de Slange, ende niet tot Adam en Eva, ende zy behelsden eenen vloek over de Slange, en schoon 'er al deze zegen voor den mensch daar in leggen mogt, dat de Slange eindelyk zoude verbrooken worden, zoo behoorde het doch mede tot den vloek over den menschen, dat 'er eene bestendige vyandschap tusschen hem en de Slange blyven zoude, ende dat zy niet dan laat, wanneer de Slange haar Zaad onder de menschen zoude gewonnen hebben, van deze vyandschap zouden verlost worden. Deze onzekerheid van tyd verminderde ook zekerlyk de kragt der beloftenisse, en daar lag dus in deze woorden weinig troost voor Adam. Ja in zoo verre het ook eene beloftenisse behelsde, zoo had dezelve dit nadeelige, dat wanneer der Slange de kop zoude vermorfelt worden, dat ook het Zaad der Vrouwe de Verzenen zouden vermorfelt worden; hoe weinig onderwys gaven dan deze woorden van de Persoon des Verlossers, en de wyze der Verlossinge, en zoude dus, indien hy in dezen tyd gekomen was, van weinigen gekent zyn. Ook zoude onze vertroostinge ongelijk minder zyn geweest, indien wy van zoo verre tyden af moesten geloven, dat de Messias in de Waereld gekomen was.

Wy besluiten derhalven, dat de komste des
Za-

Zaligmakers in dezen tyd niet overeenkwam met de gesteldheid van de eerste Waereld, of met het meeste voordeel aller Gelovigen, of ook met de meeste verheerlykinge van God.

De tweede Verhandeling levert de eigegedagten des Schryvers op over de woorden van den tweeden *Psalm*, vs. 7. *Ik zal van het besluit verbaalen, gy zyt myn Zoon, beden heb ik u gegeneereert*; die de Autheur uit de beschouwinge van den inhoud en oogmerk van dezen *Psalm*, en uit den aart dezer woorden, en verband van zaaken in die woorden vervat, en uit de meer bekende waarheid in de Schriften des O. T. en uit vergelykinge van derzelver aanhaalinge in het N. T. en uit meer andere redenen afleid, en onder een eerbiedig bezef van de tederheid en gewigte der stoffe als zeer waarschyntlyk voorstelt.

En dewyl deze vereischten tot eene goede verklaringe de gedagten des Autheurs begunstigen, zoo geeft zyn E. dezelve op eene bescheidene wyze aan het onderzoek en beproeving van den Leezer over.

En om met een woord deszelfs gedagten uit te drukken, zoo stelt zyn E. voor, of men niet dezen zin aan die woorden konne geven: *Gy zyt myn Zoon, dien ik beden in het besluit der genade gegeneereert, dat is, verwekt en aangestelt heb tot Middelaar en Verlosser der Menschen. Eisch nu ook van my en ik zal u de Heidenen tot een erfdeel geven*, enz. Zyn E. toont in deze Verhandeling, dat de inhoud en het oogmerk van dezen *Psalm* niet is, om van de eeuwige generatie te spreken, en zyne Vyanden in deeze Leere te onderwyzen, maar om zyne Vyanden te verschrikken, door de vertooninge, dat deze gezelfde Koning Gods eige Zoon was, en tot Koning van eeuwigheid was aangestelt in het besluit van God.

En dewyl dit besluit, byzonder het besluit der genade was, en het voorstel des Vaders aan den Zoon, om eenen eisch te doen, een gedeelte van het Vrede-verdrag is, zoo toont den Autheur, dat dit voorstel aan den Zoon niet heeft kunnen gedaan worden, als Gods eigen Zoon beschouwd, maar wel als Borg en Middelaar beschouwt; en dewyl deeze aanbiedinge van het Koninglyke Ampt, veronderstelt het op zich neemen van het Middelaar Ampt, als zynde de loon van zynen arbeid; zoo denkt den Autheur, dat hier dan ook op deeze onderhandeling en bepaaling van het Middelaar Ampt moet gedacht worden, als te gelyk geschied in dit Vrede verdrag. En dat deeze begrepen zy in de woorden, *beden heb ik u gegenera*, dat is, verwekt en aangestelt tot Middelaar.

Dat het woord genereeren den zin van verwekken toelaat, bewyft zyn E. uit *Hand. xiii: 33*. En teffens den zin van verwekken en aanstellen uit *Hebr. v: 5*. Dat dan ook van de eigentlyke eeuwige generatie nergens meer zoude gesprooken zyn, maar veelvuldig van het Middelaar Ampt, dat het eerste minder klaar voor haar was als het laatste; dat de woorden, *beden heb ik u gegenera*, nooit in dien zin en tot bewys van de eeuwige generatie van Jesus of de Apostelen bygebragt worden; maar altoos om de voortreffelykheit van zyn persoon te betoogen, die, daar hy Gods eige Zoon was van eeuwigheid, door den Vader zy verwekt en aangesteld, om in den tyd door het aanneemen van de menschelyke natuur de Middelaar te worden; en dat dit eeuwig voorneemen van de vereeniginge dier twee Natuuren zeer wel een genereeren kan genoemd worden. En verliest deze plaats door zulk eene uitlegginge niets van zyne kragt, om de eeuwige generatie te

J. CORNELIUS, Nuttige Overdenkingen, enz. 395
te bewyzen, die reeds begreepen is in de woorden,
Gy zyt myn Zoon. Veel eer bewyft den Autheur
door deeze opvattinge de eeuwige generatie nog
kragtiger, alzoo deeze generatie, waar van hier
gesproken word, vastgemaakt word aan de be-
sluiten, die buiten twyffel zoo eeuwig niet zyn,
als God zelve is, dewyl de Vader hem in de
besluiten reeds aansprak als zynen Zoon, als zynde
de Zoone Gods van alle eeuwigheid, en om zoo
te spréeken voor alle besluiten.

Zynde dit de korte inhoud zyner redeneringe,
tot welkers staving al het geen in het O. en N.
Test. betrékkelyk kan gemaakt worden, bygebragt
word. En dewyl noch niemand, zoo veel ons
bekend is, in die gedagten gevallen is, endie op
een klaare en bondige wyze worden voorgesteld:
zoo kunnen wy ook eenigermaten het zelve zeg-
gen van het beredeneert Vartoo, over het bid-
den van het *Onze Vader*, welk de onpartydige
Leezer zoo wel gegrond en overtuigende zal vin-
den, dat hy daar aan geen redelyke toestemming
weigeren zal.

Wy zeggen daarom maar kortelyk, volgens den
Autheur, dat dit Gebed, wel met het volle regt
van waare Kinderen Gods kan gebeden worden;
welk voorregt evenwel met zoo veel onzekerheid
dikwils verzelt gaat, dat noch een Leeraar, noch
een Kind Gods zelve, met volle gerustheid over
dit haar regt kunnen oordeelen, dewyl weinige
in eenen verzeckerden staat leeven, maar dewyl
deeze ook dikwils de blyde vrymoedigheid missen,
God haaren Vader te noemen, waar door dan
dit Gebed genoegzaam buiten gebruik zoude ge-
steld zyn, indien het van wel verzeckerde Kin-
den Gods alleen mag gebeden worden. Daar
nogthans de Heere Jesus het zelve aan alle zyne
Discipulen, en aan de geheele schaar, zonder

onderscheidinge te maaken, voorgeschreeven heeft. En dewyl onder deeze ook onbekeerde waren, die egter in eenen minderen zin, *Onze Vader* kunnen zeggen, gelyk de Heere Jesus zelve, haar meermaalen in deeze Bergpredikatie, alzoo aanspreekt, *Uw Vader* die in de Hemelen is. En dewyl doch een iegelyk tot het Gebed verplicht is, zoo wel, als hy verplicht is om wel te bidden, zoo leert de Heere Jesus, hoe een iegelyk op de beste wyze kunne bidden, en aller zegeningen kan deelachtig worden, dringende den Autheur met voldoende redenen aan, dat gelyk het van een iegelyk, die noch tot het gebed genegen is mag gebeden worden, dat hy ook daar na staan moet om het in den geloove te bidden.

Omtrent de eerste bede, *Uw naam worde gebedigt*, spreekt den Autheur aldus. Men zegt, dat dezelve van onbekeerde niet kan gedaan worden, dewyl wy meermaalen in de Schriften des O. T. leezen, dat God zich zelve heiligt, of heiligen zal, namelyk door gerigten en oordeelen over den mensch.

Edog hier op antwoorden wy, dat hier niet staat *beilig uwen naam*, maar *uwe naam worde gebedigt*, van my en anderen, die uwen naam en deugden kennen, of noch niet kennen. Maar het zoude dan ook een onnatuurlyk gebed zyn in den mond van natuurlyke menschen, dat ze den vloek en toorn Gods over zich zouden roepen, indien dit daar in begrepen was. Het zoude ook een onnatuurlyk en liefdeloos gebed zyn, in den mond van Kinderen Gods, den vloek over den Zondaar aftefmecken. Het zoude ook een onnatuurlyk gebed zyn, dat daar Kinderen Gods ook niet zonder zonde zyn, die straffe waardig zyn, dat ze ook over haar zelve den vloek zouden affmecken. Ende het stryd geheel tegen de Wysheid van

van den liefderyken Leermeeſter, dat hy om iets anders zoude leeren bidden, dan om zegeningen, waar door God de Vader in zyne liefde en ontferminge kan verheerlykt worden, en geheiligt, en dus geenzins in zyne regtvaardigheid, en door zyne gerigten. 't Was immers de leſſe van JESUS *Luc. VI: 27. Hebt lief uwen vyanden, zegent die u verſloeken, en bid voor de geene die u geweld doen.* Dus kan men niet anders denken, of de Heere JESUS heeft alleen bedoelt de heiliging en verheerlykinge van den naam zyns Vaders.

Edog men zal zeggen, dit wenſcht immers een onbekeert Zondaar niet. Het is de waarheid, hy bid het niet regt; edog hy leert hier uit, en dit gebed zelfs is eene onderwyzinge voor hem, wat zyne pligt zy. Men kan egter ook niet denken, dat de Zondaar het tegendeel bid; dat Gods naam niet geheiligt worde. Hy zondigt wel als hy het niet wel en hartelyk bid, hy zondigt egter noch meer als hy het in het geheel niet bid, maar alermeeſt, als hy God niet waarlyk verheerlykt, enz.

Omtrent de Practicaale Leerredenen, zullen wy onzen luſt niet kunnen voldoen, door de bepaaltheid van ons beſtek, maar kunnen met veel verzekeringe zeggen, dat zoo wie op waare Godzaligheid gezet is, of van zynen ſtaat wel wenſcht te oordeelen, of in zyne bekommeringen regt beſtierd te worden, dat hy door dezelve op eene inneemende wyze zal onderrigt worden, gelyk het een voorregt geweest is voor de Gemeente van *Wefbroek* dat ze zulke ſtigtelijke Leerredenen en gezonde practyk heeft mogen hooren.

Na dat den Autheur het nodig onderrigt omtrent den maker van den *Pſ. XLII.* zoo wat de gelegenheid als deſzelfs inhoud aangaat, gegeven had, zoo begint zyn E. de verklaringe van het 12de vs. in diervoegen. Dat

Dat de Digter onze Textwoorden tweemaal in dit Lied herhaalt, is zeker een bewys van zyne verregaande moedeloosheid, die door eene opwekkende aanspraak niet konde worden weggenomen, maar teffens ook een bewys, dat hy met allen yver en gezetheid werkte, zyne ziele tot de ruste in den Heere te brengen, spreekende zich zelve aan, *wat buigt gy u neder, o myne Ziele.*

Het schynt vreemd, dat hy zich zelve ende zyne ziele aanspreekt, even eens als of 'er twee onderscheide perfoonen in hem waren, die vriendelyk en vertrouwelyk met elkanderen handelen, en de een den anderen onderrigtete, even eens als of 'er zwakheid en sterkte, vertzaagtheid en kloekmoedigheid, vreeze en hoope, teffens in hem waren, en dat het sterke zyne kragt zoekte te besteden tot ondersteuninge van het zwakke, enz.

Zulk eene aanspraak en t'zaamspraak met zich zelve word wel eens in waare Gelovigen gevonden. Daar ontstaan wel eens tegen malkander strydende gedagten, die het Vleesch en de Geest opgeven, Geloof en Ongeloof staan als tegen malkanderen. Het Geloof zoude wel eens bezwyken, door het bedenken des vleeschs, edog het zoekt daar tegen zyne kragten als te vereenigen, en zich zelve op te regten.

Want het is de post des Geloofs, de wagt te houden over de ziele, dat ze niet al te verre worde weggerukt door het Ongeloof. Het is het werk des Geloofs, de zwarigheden te beantwoorden, die het Ongeloof opwerpt. Ja het is de heuglyke vrugt des Geloofs, dat de ziele wederom word opgebeurd en vertroost, wanneer zy door het Ongeloof te zeer ter neder geworpen was.

Or

Op zulke eene wyze van spreken gaat den Auteur voort, en zyn de oplossingen van bekommeringe van ontdekte en van waare Gelovigen, als ook de toepassing leezenswaardig.

Kindelyk om ook iets te kiezen uit de Leerredenen, over *Luc. vii: 36—47.* en wel uit de laatste Leerreden, zo gaat den Auteur in het ophelderen van 't geen in de laatste woorden (haar zyn veele zonden vergeven, want zy heeft veel lief gehad, en dien weinig vergeven word die heeft weinig lief,) als duister mogte voorkomen, op deze wyze te werk. Dat hy allereerst spreekt, van de liefde tot God. Vervolgens dat dezelve eene vrugt is der regtvaardigmakinge, en dezelve niet voorgaat als verdienende deze genade. Dat deze genade-weldaad zoo wel verleent word aan groote Zondaaren, als aan de geene, die aan mindere overtredingen schuldig staan. Dat de staat en schuld van grootere Zondaaren, haar by haare ontdekkinge veel schrikkelyker en gevaarlyker moet voorkomen, als dezelve van mindere Zondaaren beschouwt word. Dat uit dien hoofde de liefde en dankbaarheid veel sterker dringen, en minder aan verslauwinge zal onderworpen zyn, by de geene, dien haare zwaare zonden vergeven zyn, en daar door uit zoo grooten nood en dood verlost zyn, als by de geene, die van haare zondenschuld zoo diep niet getroffen zyn. Dus neemt de liefde toe na maate de ontfangen weldaden grooter en menigvuldiger zyn. En alzoo behelzen deze woorden twee stellige waarheden. Dat dien veel zonden vergeven zyn, en die daar van de bewustheid heeft, dat die ook veel zal lief hebben, en de geene dien weniger zonden vergeven worden, en daar van zoo veel indruk en bewustheid niet heeft, dat die ook weinig of weniger zal lief hebben.

Edog

Edog de Heere JEsus had redenen de toepassing dezer woorden aan den Phariseeuw zelfs over te laten. En dewyl hy over het eerste geval van den schuldheer wel geoordeeld had, zoo wil de Heere JEsus dat hy volgens deze woorden over zich zelven zoude oordeelen. Edog hy moeste niet denken, dat de Heere JEsus hem bedoelde met de woorden, dien weinig vergeven word, en hy dus ook weiniger lief had, als deze groote Zondaresse, maar de Heere JEsus wil veel eer (naa de gedagten van den Autheur) dat hy dit besluit moeste opmaaken, dat zoo die geene, die weinig lief heeft, ook weinig zonden vergeven zyn, dat dan die geene die in het geheel niet lief heeft, ook geenszins vergeving van Zonden ontvangen heeft. En dat deze Phariseeuw zoodanig een liefdelooze Zondaar was, toont de Heere JEsus uit alle omstandigheden van het onthaal van JEsus in zyn huis en aan zyne tafel.

Wy vertrouwen dus dat ook deze Leerredenen byzonder ook derzelver Toepassingen tot veel nut en stigtinge voor den Leezer zyn zullen, en wenschen datze licht en genade geeven mogen den geenen, die dezelve leezen zullen.